

והוא רחום יכפר עון

On Mondays and Thursdays a longer version of תחנון is recited. It begins with the verse: והוא רחום יכפר עון. This verse also appears in three other parts of שחרית; in הודו, in יהי כבוד and in לציון. Why do we recite this verse at least three times each day?

פירושי סידור התפילה לרוקה [טז] הודו לה'—והוא רחום יכפר עון שיכפר ברחמיו העון ולא ישחית בריותיו. והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. והוא רחום אומר ג' פעמים ביום, אחד בראש הזמירות ואחד לפני התהילה ואחד בסדר קדושה. ובו י"ג תיבות, הרי ג' פעמים י"ג הם ל"ט כנגד המחוייבים מלקות, היו מלקים אותו ל"ט מכות שנאמר ונקלה אחיך לעיניך.

A further connection between תפלה and מלקות is found in a practice that some follow on ערב יום כיפור:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרו סעיף ו—כל הקהל לוקים מלקות ארבעים אחר תפלת המנחה, שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו. *דגה*: ונהגו שהנלקה אומר וידויים בשעה שנלקה, והמלקה אומר: והוא רחום יכפר עון וגו', שלשה פעמים שהם ל"ט תיבות כנגד ל"ט מכות (מנהגים); ונהגו להלקות ברצועה כל דהו, דאינו רק זכרון למלקות.

Two explanations are given for the origin of the longer version of תחנון:

פירושי סידור התפילה לרוקה [סז] והוא רחום—תיקון והוא רחום שאנו קורין בחמישי ושני ובחמישי מעומד יסדו אנשי השם שהוגלו מירושלים בשעת חורבן הבית. והגלה אותם אספסינוס שחיק עצמות, וצוה לעשות להם אניות והכניסן בתוכם בלא רב החובל ובלא שום מלח והגרישם בים. ועמד עליהם הרוח והשליכם ליבשה בכל פלך ופלך. ספינה אחת נתיישרה במדינת ליידון, והאחרת במדינת ארלדו, והשלישית במדינת בורדיל. אותה שנתישרה במדינת בורדיל יצאו מן הספינה ונתיישרו שם וקיבלם שר העיר בסבר פנים יפות ונתן להם שדות וכרמים, והיו שם ימים רבים עד שמת אותו שר וקם עליהם מלך חדש. מה שתיקן להם מלך הראשון סתר השני. וזה מחדש עליהם גזירות רעות שלא היה להם צד להפנות, כי גבר עליהם יד המציק וכת אין ללידה. והיו שם ב' אחין יוסף ובנימין ובן דודם היה ביניהם ושמואל שמו. והם היו בעצמם מאנשי ירושלם, ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם הוציאתם, וישבו בצומות ובתעניות ולבשו שקים על בשרם ושיחרו לא—ל, ויסדו והוא רחום שלשתן. יוסף יסד והוא רחום עד כי א—ל מלך חנון ורחום אתה, ובנימין אחיו יסד מן אנא מלך רחום וחנון עד אין כמוך, ושמואל בן דודם יסד מן אין כמוך עד שמע ישראל ה' א—להינו ה' אחד. לאחר שהושיעם וגאלם גואל ישראל מחמת המיצר שלהם במיתה מרה וקשה, כתבוהו בכתב ועל ידי המעשה שלחו בכל מקומות ישראל לקבל עליהם לומר והוא רחום בשני ובחמישי, וכל קהילה שקיבלה על עצמה לאומרו בשני ובחמישי

עדיין היא רגילה ומתמדת בו. וכמו שהושיעם צור ישראל וקדושו כן יושיענו מכל צרתינו הא-ל המושיע. ואומרים הקהל ביחד בכל כוונת לבם. והוא רחום כי תחינה טובה היא. וכל האומרה בכוונת לבו הוא נענה, והיא מליאה פסוקים טובים חמודים.

ספר אבודרהם דיני קריאת התורה ד"ה בשני ובחמשי-בשני ובחמשי מתפללין כשאר הימים ולאחר שמסיים ש"צ חזרת התפלה אומר תחנונים המתחילים והוא רחום יכפר עון וגו'. וכתב אבן הירחי שמעתי שיסדוהו שלשה זקנים על ספינת גלות ירושלם שהגיעה אל ממשלת הגמון אחד. ואמר לנסותם בכבשן האש אם הם מזרע ישראל כחנניה מישראל ועזריה. ושאלו ממנו זמן שלשים יום, ולסוף הזמן חלם אחד מקרא שכתוב בו תרין "כי" ותלתא "לא" ולא ידע מה הוא. אמרו לו זה הפסוק הוא (ישעיה מג, ב) כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך. ונכנס באש ונחלקה האש לשלשה חלקים ויצאו בשלום ונכנסו אליו הזקנים ויסדו והוא רחום על הנם הגדול, וכל אחד מהם התחיל ברחום וסיים ברחום. האחד והוא רחום והשני אנא א-ל מלך רחום וחנון והשלישי אין כמוך חנן ורחום.

The wording of the sections share one further element:

ספר המנהגים (טירנא) הגהות מנהג של יום חול (יה) - שלשה זקנים תקנו והוא רחום כל אחד חלק, ובכל חלק י"ח אזכרות נגד י"ח ברכות על כן אומרים אותו בעמידה ובלחש (מצאתי).

Some of the themes and the wording of the longer תחנון are borrowed from ט' דניאל פרק ט':

ג) וְאַתְּנָה אֶת-פְּנֵי אֱלֹהֵי-דָנִי הָאֵל-לְהִים לְבַקֵּשׁ תַּפְּלָה וְתַחֲנוּנִים בְּצוּם וְשָׁק וְאַפְרִ: ד) וְאַתְּפַלְלָה לָּהּ אֵל-לְהִי וְאַתְּנַדְּהָ וְאַמְרָה אֲנֵא אֵל-דָּנִי הָאֵל-לְהַגְדוֹל וְהַנּוֹרָא שְׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבָיו וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו: ה) הִטָּאנוּ וְעוֹיְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וּמְרַדְּנוּ וְסוּר מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ: ו) וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֵל עֲבָדֶיךָ הַגְּבִיאִים אֲשֶׁר דָּבְרוּ בְּשִׁמְךָ אֵל מְלַכְיֵנוּ שָׁרִינוּ וְאַבְתִּינוּ וְאֵל כָּל-עַם הָאָרֶץ: ז) לָךְ אֵל-דָּנִי הִצְדָּקָה וְלָנוּ בְּשֵׁת הַפְּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְלְכָל-יִשְׂרָאֵל הַקְּרָבִים וְהַרְחָקִים בְּכָל-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדְחַתְּם שָׁם בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מַעַלְדֶּךָ: ח) ה' לָנוּ בְּשֵׁת הַפְּנִים לְמַלְכֵינוּ לְשָׁרִינוּ וְלְאַבְתֵינוּ אֲשֶׁר חִטָּאנוּ לָךְ: ט) לֹא-דָנִי אֵל-לְהִינוּ הַרְחַמִים וְהַסְּלַחֹת כִּי מְרַדְּנוּ בּוֹ: י) וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל ה' אֵל-לְהִינוּ לְלַכֵּת בְּתוֹרֹתָיו אֲשֶׁר נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד עֲבָדֶיךָ הַגְּבִיאִים: יא) וְכָל-יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת-תּוֹרֹתֶיךָ וְסוּר לְבַלְתִּי שְׁמוֹעַ בְּקִלְךָ וְתַתֶּךָ עָלֵינוּ הָאֱלֹהִים וְהַשְׁבִּיעָה אֲשֶׁר כְּתוּבָה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ-לְהִים כִּי חִטָּאנוּ לּוֹ: יב) וַיִּקָּם אֶת-דְּבָרוֹ אֲשֶׁר-דָּבַר עָלֵינוּ וְעַל שְׁפָטֵינוּ אֲשֶׁר שִׁפְטוּנוּ לְהַבִּיא עָלֵינוּ רָעָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר לֹא-נִעֲשִׂתָה תַחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם כַּאֲשֶׁר נִעֲשִׂתָה בִירוּשָׁלַם: יג) כַּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֵת כָּל-הַרְעָה הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר עָלֵינוּ וְלֹא-חִלֵּינוּ אֶת-פְּנֵי ה' אֵל-לְהִינוּ לְשׁוּב מְעוֹנֵנוּ וְלְהַשְׁכִּיל בְּאַמְתֶּךָ: יד) וַיִּשְׁקֵד ה' עַל-הַרְעָה וַיְבִיאָה עָלֵינוּ כִּי-צָדִיק ה' אֵל-לְהִינוּ עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹלוֹ: טו) וְעַתָּה אֵל-דָּנִי אֵל-לְהִינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת-עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וְתַעֲשֶׂה לָךְ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חִטָּאנוּ רְשָׁעֵנוּ: טז) אֵל-דָּנִי כְּכָל-צְדָקָתֶךָ יִשְׁבֵּנָא אִפְדָּ וְחִמְתָּךָ מַעֲרִיךְ יְרוּשָׁלַם הַר-קְדֻשָּׁךְ כִּי כַחֲטָאֵנוּ וּבְעֲוֹנוֹת אַבְתֵינוּ יְרוּשָׁלַם וְעַמְּךָ לְחַרְפָּה לְכָל-סְבִיבְתֵינוּ: יז) וְעַתָּה שָׁמַע אֵל-לְהִינוּ אֶל-תַּפְּלַת עֲבָדֶיךָ וְאַל-תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פְּנֵיךָ עַל-מַקְדְּשֶׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן אֵל-דָּנִי: יח) תְּפֹה אֵל-לְהִי אֲנִי וְשָׁמַע פִּקְח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמַמְתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר-נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל-צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: יט) אֲדָנִי שָׁמַעָה אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל-תְּאֵחֶר לְמַעַן אֵל-לְהִי כִּי-שִׁמְךָ נִקְרָא עַל-עִירֶךָ וְעַל-עַמְּךָ.

TRANSLATION OF SOURCES

וְהוֹדוּ לֵה' -פירושי סידור התפילה לרוקה [פון] הודו לה' V'Hu Rachum Yichaper Avon-that G-d in His compassion will forgive sins and will not destroy His creations. V'Hirbah L'Hashiv Apo V'Lo Ya'Ir Kol Chamaso. We recite V'Hu Rachum three times during the day, once in the beginning of Pseukei D'Zimra, once before Ashrei and once in Kedushah D'Sidra. The verse consists of thirteen words; thirteen times three is thirty-nine. This is a reminder of the number of lashes one receives when he is liable for the punishment of Malkus. In that event the Court would strike him with 39 lashes as the verse says: V'Nilkeh Acheicha L'Ainecha.

וְשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן תְּרוּ סַעִיף ו' -The whole congregation is subjected to the infliction of 39 lashes on Erev Yom Kippur at Mincha time. Because of this, each one makes a commitment to repent of his sins. RAMAH: It was customary that the one receiving the lashes recites Viduy while the one inflicting the lashes says: V'Hu Rachum Yichaper Avon three times. The total number of words is 39 representing the 39 lashes. They would use any form of strap to inflict these Malkos since it is only a commemoration of the Malkos that were once given by the Beis Din.

פירושי סידור התפילה לרוקה [פון] והוא רחום -The practice of reciting the V'Hu Rachum prayer that we recite on Thursdays, Mondays and Thursdays while standing was instituted by notable people who were exiled from Yerushalayim at the time of the destruction of the Second Temple. They had been exiled by Aspasyanus, may his bones rot, who ordered that boats be prepared to send these people away. He placed them in the boats without an operator and without a guide and set them off to sea. A wind came and pushed the boats to dry land in different places. One boat came to rest in the State of Laydun; another in the State of Arlado and the third in the State of Bordeil. From the boat that landed in the state of Bordeil, the people came out of the boats and remained there. The head of the state greeted them warmly and gave them fields and vineyards. They remained there for a long time. When the head of the State died, a new king was appointed in his place. What the old king had provided the new one cancelled. The new king devised laws that were hurtful to the exiles. They had no place to turn because the king's hand was held strongly over them. They had no strength to fight him. There were two brothers there, Yosef and Binyamin and their Uncle's son was with them, Shmuel was his name. They were among the exiles from Yerushalayim. They cried out to G-d in their despair and G-d saved them from their troubles. They sat in fasts, wore sackcloths and beseeched G-d. The three together also composed the prayer of V'Hu Rachum. Yosef composed V'Hu Rachum until Ki Ail Melech Chanun V'Rachum Ata. Binyamin composed from Ana Melech Rachum V'Chanun until Ain Kamocha. Shmuel their uncle composed from Ain Kamocha until Shema Yisroel Hashem Elokeinu Hashem Echad. G-d saved them and rescued them from their troubles by causing a horrible death to their oppressor. They then wrote down these prayers and sent copies to all places where Jews lived. They asked them to accept upon themselves the obligation to recite these prayers on Mondays and Thursdays. It is still the practice and done a regular basis. Just as G-d, the savior of the Jews, rescued those who composed V'Hu Rachum so too G-d should rescue us from all our troubles, G-d the rescuer. The congregation should recite these prayers together in deep thought. V'Hu Rachum is a favorable supplication. All who recite it with proper thoughts will be answered. It is replete with many good and adored verses.

ספר אבודרהם דיני קריאת התורה ד"ה בשני ובחמשי -On Mondays and Thursdays, we recite the same prayers as we do on other days. After the prayer leader completes the repetition of Shemona Esrei, the congregation recites supplications that begin with the paragraph entitled: V'Hu Rachum Yichaper Avon. The Even Ha'Yarcheu wrote that he heard that this prayer was composed by three elders who were exiled

from Yerushalayim on a boat which reached the realm of a certain ruler. The ruler suggested that he test them by throwing them into a furnace; if they truly were Jewish they should be saved as were Chanaya, Misha'el and Azariya were saved. The three elders asked the ruler to wait a period of thirty days. At the end of that period, one of the three was told in a dream to think of a verse in which the word: "Kol" appears three times and the word: "Lo" appears two times. However, he could not figure out which was the verse. The other two told him that the verse was: Yishayahu 43, 2: when you pass through water, I will be with you; when you pass through rivers the waters will not overwhelm you; when you walk through fire you will not be burned and the flames will not kindle you. The three men entered into the furnace. The fire split into three parts and each came out of the furnace unharmed. The three entered into where the ruler was and they composed "V'Hu Rachum" to commemorate the great miracle that happened to them. Each of the paragraphs that they composed begins with the word "Rachum" and ends with the word "Rachum". The first paragraph is V'Hu Rachum and the second is Ana Ail Melech Rachum and the third is Ain Kamocha Chanun V'Rachum.

(יח) ספר המנהגים (מירנא) הגהות מנהג של יום חול (יח) -Three elders instituted the practice of reciting the paragraphs beginning V'Hu Rachum, each one composed one part. In each section you will find G-d's name 18 times as a commemoration of the 18 Benedictions. That is why the paragraphs must be read while standing and quietly.

3-דניאל פרק ט' And I set my face to the Lord G-d, to seek by prayer and supplications, with fasting and sackcloth and ashes; 4. And I prayed to the Lord my G-d and made my confession and said, O Lord, the great and awesome G-d, keeping the covenant and showing mercy to those who love Him and to those who keep His commandments; 5. We have sinned and have committed iniquity and have done wickedly and have rebelled and have departed from Your precepts and from Your judgments; 6. Nor have we listened to Your servants the prophets, who spoke in Your name to our kings, our princes and our fathers and to all the people of the land. 7. O Lord, righteousness belongs to You, but confusion of face to us, as at this day, to the men of Judah and to the inhabitants of Jerusalem and to all Israel, to those who are near and those who are far, in all the countries where You have driven them because of their trespasses against You. 8. O Lord, to us belongs confusion of face, to our kings, to our princes and to our fathers, because we have sinned against You. 9. To the Lord our G-d belong mercy and forgiveness, for we have rebelled against Him; 10. For we have not obeyed the voice of the Lord our G-d, to walk in His laws, which He set before us by His servants the prophets. 11. And all Israel have transgressed against Your Torah, and turned aside, so as not to obey Your voice; therefore the curse and the oath which are written in the Torah of Moses, the servant of G-d, have been poured out upon us, because we have sinned against Him. 12. And He has confirmed His word, which He spoke against us, and against our judges who judged us, by bringing upon us a great evil; for under the whole heaven there has not been done the like of what has been done against Jerusalem. 13. As it is written in the Torah of Moses, all this evil has come upon us; yet we did not offer our prayer before the Lord our G-d, that we might turn from our iniquities, and understand Your truth. 14. Therefore the Lord has watched over the evil, and brought it upon us; for the Lord our G-d is righteous in all His works which He does; for we did not obey His voice. 15. And now, O Lord our G-d, who have brought your people out of the land of Egypt with a mighty hand, and have made Yourself a name, as at this day, we have sinned, we have done wickedly. 16. O Lord, according to all Your righteousness, I pray You, let Your anger and Your fury be turned away from Your city Jerusalem, Your holy mountain; because for our sins, and for the iniquities of our fathers, Jerusalem and Your people have become a reproach to all those who are around us. 17. Now therefore, O our God, hear the prayer of Your servant, and his supplications, and cause Your face to shine upon Your sanctuary that is desolate, for the Lord's sake. 18. O my G-d, incline Your ear, and hear; open Your eyes, and behold our desolations, and the city which is called by Your name; for we do not present our supplications before You for our righteousness, but for Your great mercy. 19. O Lord, hear; O Lord, forgive; O Lord, listen and do; do not delay, for Your own sake, O my God; for Your city and Your people are called by Your name.

THE שמונה עשרה EXPERIENCE

It should be mandatory that all students receiving a Jewish education be given a course on the meaning of the structure and wording of שמונה עשרה. Why? because שמונה עשרה represents the only prayer that חז"ל created to substitute for the עבודה in the בית המקדש. It is for this reason that חז"ל use the term תפלה as a synonym for שמונה עשרה. Furthermore, חז"ל intended שמונה עשרה to be a complete תפלה. When you study the structure and wording of שמונה עשרה, you are witnessing the birth of the תפלת סידור. תפלת מנחה, through its brevity, proves this point. תפלת מנחה further reveals the first step that חז"ל took in supplementing שמונה עשרה; i.e. adding one chapter of תהלים. It is no coincidence that the first step that חז"ל took in supplementing שמונה עשרה in תפלת מנחה was to add one chapter of תהלים:

מסכת שבת דף קיח' עמ' א'-אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני? והאמר מר: הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? כי קאמרינן, בפסוקי דזמרא.

Translation: Rabbi Yossi said: may I be among those who recite all of Hallel each day. Is that so? Did not Mar say: whoever recites Hallel each day is a heretic? What did Rabbi Yossi mean? Let me be among those who recite the last chapter of Tehillim each day.

That שמונה עשרה is the center of every תפלה is attested to by the fact that all other parts of תפלת שחרית are supplementary. ברכות שבה are ברכות השחר. We are required to recite those ברכות whether or not we are reciting תפלת שחרית. לימוד קרבנות are פסוקי דזמרה. קרבנות replaces the act of bringing the קרבנות; i.e. studying the קרבנות is simply an expansion of the one chapter of תהלים that first introduced שמונה עשרה. קריאת שמע stands on its own as an independent מצוה. One is not required to recite קריאת שמע just before שמונה עשרה in order to fulfill the מצוה of קריאת שמע nor the מצוה of תפלה. It is clear from the משנה in מסכת ברכות¹ that the original practice was to recite קריאת שמע in the morning at a time when it was too early to recite שמונה עשרה. קריאת שמע was then repeated just before שמונה עשרה as לימוד תורה and in order to comply with a rule that was later promulgated; i.e. סמיכת גאולה לתפלה. ברכות קריאת שמע need not be recited in order to fulfill the מצוה of קריאת שמע². The ברכות of יוצר המאורות and אהבה רבה serve the same function as ברכות השחר. ברכות אהבה רבה just like ברכות השחר. The practice of reciting אהבה רבה just before קריאת שמע

1. משנה מסכת ברכות פרק א משנה ב

2. שולחן ערוך אורח חיים סימן ס' סעיף ב'

שמע was instituted for those who did not recite ברכות התורה as part of ברכות השחר. לימוד התורה that follows תחנון (ובא לציון) קדושה דסדרא was intertwined within תפלת שחרית. That leaves שמונה עשרה standing alone as the center and focal point of תפלת שחרית and of all the תפילות.

The physical acts that play a role in the שמונה עשרה experience further distinguish שמונה עשרה from all other תפילות. They are: walking three steps before and after reciting שמונה עשרה and bowing before and after the first and next to last ברכות. Physical acts are required by the גמרא only for שמונה עשרה. The physical acts that were added by חז"ל make the שמונה עשרה experience one that involves both our גוף, our physical being and our נשמה, our spiritual being. The words that we recite and the כונה that we need to possess while reciting the words represent our נשמה. In no other part of the תפילות do we involve both our physical and spiritual beings. It is no coincidence that תחנון which is an extension of שמונה עשרה also includes a physical act, נפילת אפיים. The purpose of תחנון is to be the avenue by which we express ourselves spontaneously and in our own words. We do so while combining physical acts with spiritual acts and involve both our גוף and נשמה.

Consider further that the physical act of taking three steps before reciting שמונה עשרה represent our entering to stand before the רבנו של עולם with both our גוף and נשמה. In no other part of the תפילות do we perform a physical act which represents our entering to stand before the רבנו של עולם.

One last element distinguishes שמונה עשרה from the other parts of the תפילות; i.e. the practice of תפלה בציבור. In no other part of the תפילות do we apply the rule of ברוב עם הדרת מלך. Is there any additional reward for fulfilling the מצוה of קריאת שמע with the מצוות of ציבור? No. The same question and answer can be asked and answered for the מצוות of לימוד תורה and ציצית, תפילין. שמונה עשרה is unique in that the מצוה is enhanced by performing it בציבור. This is something that all of us need to consider if we should ever enter shul late. Because of the need to recite שמונה עשרה בציבור, most of the תפילות in תפלת שחרית can be skipped so that we may recite שמונה עשרה together with the ציבור.